

Herrens högtider

Föredrag Korskyrkan Borås den 4 april 2014, Micael Nilsson

BIBELN ÄR EN PROFETISK BOK

Petrus skriver, 2 Petr 1:21: "Ingen profetia har förmedlats genom mänsklig vilja, utan drivna av helig ande har människor talat ord från Gud." (Bibel 2000) Dessa ord sammanfattar på ett bra och enkelt sätt bibelns egen bibelsyn. Den helige Ande har med Bibelns tillkommelse att göra. Han har lett människor att skriva, liksom vad de skulle skriva. När de talade fick de vara människor. D.v.s. de övertogs inte av den helige Ande och skrev i någon slags trans. Nej, så verkar inte Gud. Han använder oss, med de personligheter och förutsättningar vi har, så att det märks i bibeltexten att Amos var herde, Daniel var statsman, Lukas var läkare o.s.v. Men till sist blev allt detta, på något sätt, ändå "ord från Gud".

Så uppväckte Gud profeter i Gamla Testamentet. Deras uppgift blev att hjälpa människor med gudsrelationen. När folket gått bort från Gud profeterar profeterna omvändelse. Vänd tillbaka! säger de, och varnar för de konsekvenser det kan få för ett samhälle att överge Gud. Och i prövningens stund leder profeterna folket tillbaka till Gud genom tröst och uppmuntran.

Men det finns ett ännu starkare material i de gamla profettexterna, någonting mer genomgripande och mer långsiktigt. Människan har ett djupare problem än att hon faller i synd då och då. Dessa syndafall är inte bara enskilda klavertramp. Vi syndar för att vi ÄR syndare. Denna dragning bort från Gud och in i det egna är en konsekvens av att vi en gång lämnade Gud och blev syndare, eller försökte bli gud i Guds ställe. Ja, människan är förlorad och behöver bli räddad.

I de djupare skikten av profettexterna rör sig profeterna omkring detta urgamla mänskliga dilemma. De största hoten mot oss kommer inte från Egyptens farao eller Assyrien, Babylons eller Persiens gamla kungar. Det största hotet kommer inifrån. För våra hjärtan bedrar oss, och drar oss med kraft mot en avgrund. Därför profeterar dessa profeter om att en Frälsare, Messias ska komma. Och därför handlar också Gamla Testamentet om Jesus.

En text som visar detta berättar om att Jesus efter sin uppståndelse slog följe med två lärjungar som inte förstod vad som hänt. De klarade inte av att tro på uppståndelsen. Då skriver Lukas, Luk 24:25-27: "Då sade han: 'Förstår ni så lite, är ni så tröga till att tro på det som profeterna har sagt? Skulle inte Messias lida detta och gå in i sin härlighet?' Och med början hos Mose och alla profeterna förklarade han för dem vad som står om honom överallt i skrifterna."

Jesus hade uppstått, men sörgjande lärjungar orkade inte ta in detta i sitt liv, vare sig i sitt tankeliv, känsloliv eller andaktsliv. Då tog Jesus fram Bibeln. Och med början hos Mose och alla profeterna förklarade han för dem vad som står om **honom** överallt i skrifterna.

Hörde du detta? Det står om Jesus, överallt i skrifterna.

Jag berättade förra gången om den där barnboken som man ska läsa tillsammans med sitt barn. Den går ut på att barnet ska leta upp en figur. Man slår upp boken, och uppslaget föreställer en scen. Den vuxna frågar: - Var är han? Barnet letar, finner figuren, lyser upp och svarar upprymt: - Där är han! Därefter slår man upp nästa sida, och mamma eller pappa (eller varför inte morfar) frågar: - Var är han? Och barnet svarar: Där är han! Bibeln är på sätt och vi en sådan bok. Vi slår upp sida efter sida, söker efter Jesus och lyser upp när vi finner honom: - Där är han! För enligt Jesus själv så står det om honom "överallt i skrifterna".

Det profetiska materialet ser ut på olika sätt. Här finns direkta profetior, som handlar om vem Messias skulle vara, var han skulle födas, var han skulle bo, och vad han skulle göra, med en alldeles särskild betoning på påskens budskap om hur han ska dö för oss, men uppstå igen.

Andra profetior är typologiska. D.v.s. en person eller händelse i Gamla Testamentet förebildar vad som skulle hända med Jesus. Ett exempel på detta finner vi i berättelsen om kopparormen som upphöjs på en stav i 4 Mos 21:4-9 så att de som blivit ormbitna vid ett särskilt tillfälle, och höll på att dö, men då såg på den, fick leva. I Nya Testamentet blir detta bilden av Jesus på korset som ger liv till alla oss som blivit bitna av ormen, Joh 3:14-16, eller för att ta ett exempel till, hur profeten Jonas erfarenheter under tre dygn i fiskens buk, i Nya Testamentet kallas för "Jonas tecken", Matt 12:40: "Ty liksom profeten Jona var i den stora fiskens buk i tre dagar och tre nätter skall Människosonen vara i jordens inre i tre dagar och tre nätter."

Nu ska vi göra en fördjupning i detta profetmaterial genom att se på de judiska högtiderna, eller "Herrens högtider" som de ju faktiskt kallas i 3 Mos. Dessa högtider, som en from jude firade, och firar, år efter år, är nämligen fulla av framtidsantydningar, och Jesus-hänvisningar. Så här heter det om detta i Kol 2:16-17: "Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller i fråga om högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är bara en skugga av det som skulle komma, men verkligheten själv är Kristus." (SFB)

Paulus hänvisar här till tendenser att göra lag av evangelium i Kolossai och Laodicea. Detta var en fråga som ständigt var aktuell i de blandade församlingar som bestod av både judar och hedningar. Hur skulle man förhålla sig till alla högtider, och matordningar som varit så viktiga för judarna, men inte för hedningarna. Jag uppfattar att Paulus säger två saker om detta:

1. Dessa högtider ska inte läggas som en lag över den kristna församlingen.
2. Men det är förstås heller inte ett förbud mot att fira dem. Tvärtom finns här mycket att tillgodagöra sig, om inte annat genom att studera dem, eftersom dessa högtider är skuggan av något som skulle komma.

"Allt detta är bara en skugga av det som skulle komma." Två funderingar omkring den översättningen. För det första så finns inte ordet "bara" i grundtexten. Varför så många översättare tyckt att de ska peta in ett "bara" i texten är svårt att förstå för mig att förstå. Om dessa högtider är en skugga av det som ska komma, d.v.s. om de profeterar om Jesus så är väl inte det så "bara".

För det andra är ordet som översatts "skulle" ett futurum, d.v.s. det kan översättas "ska", vilket gör denna översättning möjlig: "Sådant är skuggan av det som ska komma..." Den vägen har t.ex. King James översättning valt: "Which are a shadow of things to come..."

Vart tar det här oss då? Jo, det säger att dessa högtider inte skrivs som lagar och måsten över en kristen människa. Men det är heller inte förbjudet att fira dem, eller att studera dem. Tvärtom finns det någonting av profetia och vägledning i dessa gamla högtider som kan handla om vad som skulle komma, d.v.s. om att Jesus kom, men också om vad som ska komma, d.v.s. att Jesus ska komma tillbaka. Så om vi nu läser om dem, dessa sju högtider, för sju är ju fullkomlighetens tal i Bibeln, så kommer vi att finna Jesus i dem. Låt oss försöka oss på det nu. Jag öppnar upp Bibeln. Vi betraktar scenen. Och jag frågar som den bokläsande föräldern: - Var är han? Och kanske att du snart lyser upp och svarar: - Där är han!

En brasklapp först. Det här är ett stort fält för den som vill fördjupa sig. Jag är ingen expert på detta. Men jag har haft god hjälp av Bengt Berggren, ordförande för Shalom över Israel, och hans lilla häfte "Herrens högtider". Det rekommenderar jag gärna för dig som vill läsa mer. Här ska vi bara beröra de sju högtiderna, helt kort, för att se de stora dragen i dem.

Läsning: 3 Mos 23:1-44

VAD ÄR EN HÖGTID?

Vi har några ord för dessa högtider i hebreiskan:

Först har vi ordet "moed". Det betyder ungefär möte, eller "avtalad tid". D.v.s. Gud vill ha en avtalad tid, då han får möta sitt folk. Det är gott med sådana tider som vi på förhand bokar in därför att vi vet att de kommer att leda till något gott i våra liv. Jag tycker t.ex. att gudstjänsttiden på söndag borde vara en sådan tid där vi bokar in möte med Gud. Vad har du för sådana tider?

Ett annat högtidsord är ordet "miqra" som betyder övning, beredskap eller repetition.

Ett tredje hebreiskt ord är ordet "chag", som betyder fest, att röra sig i cirkel, dansa, firande, glädje.

I ordens betydelse ligger förstås också högtidernas betydelse. Gud har stämt möte med sitt folk, han har en avtalad tid med dem. De är också en repetition, d.v.s. en årligt återkommande repetition, eller när det gäller sabbaten, en veckovis återkommande repetition där Gud kallar sitt folk tillbaka till sig själv för att vi ska stämma av våra inre i ett möte med frälsningsberättelsen.

Men det är också en slags beredskapsövning, där vi i gudstjänsten höjer beredskapen för vad som vanligen möter en människa i livet i form av prövning och svårigheter, men också positiva utmaningar. Det tredje ordet, chag, påminner oss om att inte tappa bort glädjen i vår tro.

Efter att ha talat om sabbaten, som är den äldsta av alla högtider, eftersom den går tillbaka till skapelseberättelsen, så ger Gud sju högtider till Israel, sju avtalade tider där Gud stämmer möte sitt folk. De kallas för "Herrens högtider". De innehåller alla moment av vila från arbete, men det är inte semesterdagar som man kan göra vad man vill med. Dessa dagar är dagar för gudsrelationen. Det är Herrens högtider.

Jag citerar Bengt Berggren: "I de bibliska högtiderna ligger även innebörden 'att återgå'. Högtiderna är till för att människan inte ska hinna för långt bort. Gud kommer varje sabbat med samma fråga till oss som den han ställde till Adam. Han frågar: 'Var är du?' Judarna ser på det precis på detta sätt. Adams historia är min historia. När Gud frågar: 'Var är du?' gäller det inte bara Adam, utan hela mänskligheten. Från skapelsens morgon har Han frågat människan: 'Vad försöker du komma undan? Vad gömmer du dig för?' Sabbaten är till för att inte människan ska hinna för långt bort."

De sju högtiderna kan delas in i två grupper. Först har vi vårens högtider, som är: Påskhögtiden, som alltid infaller den 14 dagen under den första månaden i den bibliska kalendern, Nisan. I vår kalender befinner vi oss då i mars eller april. Det osyrade brödets högtid, den 15-21 Nisan Förstlingskärvens högtid, som infaller dagen efter sabbaten under det osyrade brödets högtid. Sist har vi Shavuot, veckohögtiden. Den infaller 50 dagar efter Förstlingskärvens högtid. Vi kallar den för Pingst.

För det andra så har vi hösthögtiderna, som alla ligger i den sjunde månaden på den bibliska kalendern, månaden Tishri. Dessa tre högtider är: Basunhögtiden, den 1 Tishri. Jom kippur, Försoningsdagen, den 10 Tishri. Sukkot, Lövhuddofesten, den 15-21 Tishri.

Kanske kan se dessa två grupper som att de pekar fram mot två stora händelser som har med Jesus att göra. Vårens högtider uppfylldes under hans tid ibland oss genom hans försoningsgärning. Men höstens högtider är ännu inte uppfyllda. Åtminstone inte helt. De uppfylls kanske i samband med Jesu återkomst till jorden. Låt oss nu se på dem, en i taget.

VÅRENS HÖGTIDER

PÅSKEN OCH DET OSYRADE BRÖDETS HÖGTID

Vi börjar med två högtider, som sitter ihop, nämligen påskan och det osyrade brödets högtid.

I den gamla föreskriften för hur påskan skulle firas första gången i Egypten läser vi i 2 Mos 12:3-7, 13: Säg till hela Israels menighet: På tionde dagen i denna månad skall varje familjefar ta sig ett lamm, så att varje hushåll får ett lamm. Men om hushållet är för litet för ett lamm, skall familjefadern och hans närmaste granne ta ett lamm tillsammans efter antalet personer. För varje lamm skall ni beräkna ett visst antal, efter vad var och en äter. Ett felfritt, årgammalt lamm av hankön skall ni välja ut och ta det antingen från fåren eller getterna. Ni skall förvara det till den fjortonde dagen i denna månad. Då skall hela Israels församlade menighet slakta det i skymningen. Och man skall ta av blodet och stryka det på båda dörrposterna och på övre dörrträet i husen där man äter det... Blodet skall för er vara ett tecken på de hus där ni är, ty

när jag ser blodet skall jag gå förbi er. Ingen straffdom skall drabba er med fördärv, när jag slår Egyptens land.” (SFB)

En intressant liten detalj är att när husfar målade sina dörrkarmar med lammets blod så tecknade han samtidigt en hebreisk bokstav, nämligen bokstaven chai, som betyder liv. D.v.s. livet var beskyddat av lammets blod.

I Joh 1:36 pekar Johannes döparen på Jesus och säger: "Där är Guds lamm." (Bibel 2000) Låt oss följa den tanken en liten stund. När Jesus föds berättar Lukas att de första som får veta det är Betlehems herdar. Men varför fick dessa herdar veta vad som hänt, först av alla? Kanske ligger svaret i att herdarna som vaktade fåren på Betlehems ängar vaktade de lamm som skulle användas för offertjänsten i templet. Dessa herdar arbetade nog med templet i Jerusalem som arbetsgivare. Deras uppgift var att föda upp offerlamm. Kanske att ängeln visade sig för dem för att barnet i krubban skulle komma att bli det offerlamm som skulle ta bort världens synd.

Låt oss också tänka en liten stund här på hur det gick till när man utvalde påskalammet och hur offrandet i templet gick till. I den text vi läst står det: "på tionde dagen i den första månaden, skall varje familjefar ta sig ett lamm, så att varje hushåll får ett lam." I vers 5 fortsätter det: "Ett felfritt årsgammalt lamm av hankön skall ni välja ut. Ni skall förvara det till den fjortonde dagen i denna månad. Då skall hela Israels församlade menighet slakta det i skymningen".

Så här gick det till på Jesu tid: Man tog ett felfritt lamm till tempelplatsen. Där granskade man det noga i fyra dagar för att förvissa sig om att det var felfritt. Därefter offrade man det på altaret den fjortonde dagen i månaden.

Om vi nu studerar Jesu sista vecka så kommer vi att finna många intressanta paralleller mellan dessa händelser. Vad händer fyra dagar före påsk? Då rider Jesus in i Jerusalem. Därefter uppehåller han sig på tempelplatsen, varje dag fram till påsk. Hans motståndare försöker överlista honom för att finna något fel hos honom, något att anklaga honom för, utan att lyckas. Precis som offerlammet genomgick fyra dagars granskning, på samma plats.

Därefter berättar bibeln om nattvardssalen. Vad är det egentligen som händer i nattvardssalen? Vi får svaret av Jesus i Luk 22:15: "Han sade till dem: 'Hur har jag inte längtat efter att få äta denna påskmåltid med er innan mitt lidande börjar.'" (Bibel 2000) Jesus säger att detta är en påskmåltid, d.v.s. en judisk "sedermåltid".

Jesus vet att han går mot sitt lidande, men talar också om att han en dag ska fira denna måltid med lärjungarna i Guds rike. Han ser korset, men också en upprättad värld, bortom korset. Denna påskmåltid blir en symbol för både lidande och seger.

Sedermåltid kommer av hebreiskans seder, som betyder ordning, för denna måltid följer en mycket strikt ordning. Under denna måltid dricker man fyra symboliska bägare med vin. Det var avskiljningens bägare, lidandets bägare, förlösningens bägare och tacksägelsebägaren.

Var och en av dem hade ett bestämt budskap. Vid tömmandet av avskiljningens bägare mindes man hur Gud utvalt folket till befrielse i Egypten. Vid tömmandet av lidandets bägare mindes man folkets lidande och straffarbete i Egypten. Vid tömmandet av förlösningens bägare

mindes man hur Gud grep in och räddade folket. Vid tömmandet av tacksägelsens bågare mindes man med tacksamheten hur Gud ledde folket vidare mot Kanaans land.

Till detta åt man osyrat bröd, dvs. bröd utan jäst. Skälet till att brödet var osyrat var att Israel tvingades lämna Egypten i all hast, så att det inte fanns tid för att jäsa brödet.

Det osyrade blir dessutom i Bibeln en bild för syndfrihet, 1 Kor 5:7-8: "Rensa bort den gamla surdegen så att ni blir en ny deg. Ni är ju osyrade, för vårt påsklamm, Kristus, är slaktat. Låt oss därför fira högtid, inte med gammal surdeg, inte med ondskans och fördärvets surdeg, utan med renhetens och sanningens osyrade bröd." (Bibel 2000)

Det här med att likna synden med en surdeg är kanske inte den första bild de flesta av oss skulle komma att tänka på spontant, om nu inte någon av oss råkar vara bagare. Men det är vid närmare eftertanke en intressant bild. Först så är det förstås så att en surdeg genomsyrar en deg. "Lite surdeg och hela degen jäser.", skriver Paulus i Gal 5:9, (Bibel 2000) för att visa hur någonting, kanske en liten tanke eller känsla, som kan börja i liten skala ibland riskerar att genomsyra allt.

För det andra är ju surdegen just en jäst som får saker och ting att börja jäsa. Och detta är vad stoltheten och högmodet gör i en människas liv, det får henne att börja svälla och jäsa. Här skriver t.ex. Paulus i 1 Kor 8:1: "I fråga om offerkött vet vi att vi alla har kunskap. Men kunskapen gör oss uppblåsta, det som bygger upp är kärleken." (Bibel 2000)

Det osyrade blir istället en bild för det enkla och ödmjuka sinnet, som inte är uppblåst. Det beskrivs kanske bäst i denna kända text, 1 Kor 13:4-7: "Kärleken är tålmodig och god. Kärleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst. Den är inte utmanande, inte självisk, den brusar inte upp, den vill ingen något ont. Den finner inte glädje i orätten men gläds med sanningen. Allt bär den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthärdar den." (Bibel 2000)

Man måste alltså ifrågasätta den andlighet som gör människor stora, uppblåsta, stolta, och "bättre än andra". Den mogna andligheten tar sitt uttryck i enkelhet, ödmjukhet, trygghet och kärlek.

Brödet vid påskmåltiden kallas för matza-bröd. Det är både naggat och randigt. Man kan ju stilla undra om t.o.m. detta bröds själva utseende är en profetia, eftersom ju Bibeln säger att Jesus blev genomborrat av spikar i händer och fötter och att han blev slagen på ryggen så att det såg ut som om man hade plöjt på hans rygg, enligt Ps 129:3 "På min rygg har plöjare plöjt och dragit långafårar." (SFB)

Bibeln fortsätter att beskriva vad som händer i nattvardssalen med dessa ord: "På samma sätt tog han bågaren efter måltiden och sade. Denna bågare är det nya förbundet i mitt blod, som utgjuts för er." (Luk 22:20, SFB)

Att Jesus tog en bågare efter måltiden säger inte så mycket till en svensk hedning som jag, men desto mer till en from jude. Han vet förstås att bågaren som man dricker efter måltiden kallas för förlossningens eller försoningens bågare. Det är alltså den bågaren Jesus nu tar. Han tar den och fyller den med nytt innehåll när han säger att den representerar försoningen i hans blod, och syndernas förlåtelse. För nattvarden är ju just detta, en minipåskmåltid, där försoningens bågare räcks till oss, som får ta del av det nya förbundets nåd och försoning.

Efter stunden i nattvardssalen vidtar en bönenatt i Getsemane. Det var mycket vanligt att man tillbringade påsknatten i bön på Jesu tid. Men nu verkar allt gå fel. Det nya förbundet ser ut att haverera direkt. Lärjungarna somnar. En av dem förråder Jesus. Petrus förnekar honom. Till slut flyr de hals över huvud, desillusionerade och rädda.

Jesus korsfästs kl. nio på morgonen. Det är precis vid samma tidpunkt som översteprästen binder påskalammet på offeraltaret i templet. Samtidigt som detta sker på tempelplatsen korsfästs Jesus på Golgata kulle.

Vi får en tidsangivelse till av evangelisterna. Kl. 12 blir det mörkt, skriver de. Och mörkret ligger kvar över jorden fram till kl. 15. Kl. 15 denna dag slaktar prästen lammet på altaret. Och när han har gjort det utropar han de traditionstyngda orden: - Det är fullbordat!

Är det då inte en märkvärdig gudomlig precision i allt detta att Jesus just då, kl. 15, dör på sitt kors med just dessa ord: - Det är fullbordat! För faktum är att han dör i samma stund som påskalammet dör, och med prästens ord om att allt är fullbordat på sina läppar.

FÖRSTLINGSKÄRVENS DAG

Tidigt på morgonen, den första veckodagen, d.v.s. tidig söndag morgon uppstår Jesus från döden.

Men där står Maria och gråter, för hon vet det inte än. Men så, i ett möte med en livs levande Jesus få hon veta. Och genast, det är hennes första reaktion, så vill hon omfamna honom. Det är då han säger de där svåra orden, Jesus, som jag funderat så mycket över: "Rör inte vid mig, ty jag har ännu inte farit upp till Fadern. Men gå och säg till mina bröder att jag far upp till min Fader och er Fader, till min Gud och er Gud". (Joh 20:17, SFB)

Jag citerar Bengt Berggren igen: "Hur kommer det sig att Maria inte fick röra vid Jesus? Jag tror att det har att göra med det Jesus säger att han ska fara upp inför sin Fader. Den här dagen, första dagen efter sabbaten i påskveckan, är nämligen Förstlingskärvens dag. Då ska man ta första kärven av kornskörden och bära den till prästen i templet, som i sin tur ska bära fram den som ett viftoffer inför Herrens altare. Detta skulle ske kl. 9 på morgonen... Efter det att förstlingskärven var framburen var hela den kommande skörden helgad och kunde skördas.

Kanske är det så? Kanske ska nu Jesus först frambära sig själv till Gud som man bar fram den där förstlingskärven inför Guds tron, innan någon fick röra vid honom. Inte för sin egen skull men, som han själv sagt tidigare i sitt möte med Johannes döparen, för att "uppfylla allt som hör till rättfärdigheten". I templet var det så att prästen måste bada innan han utförde ett offer, för att vara rituellt ren. Innan han framburit sitt offer fick han inte vidröras av någon. Senare fick ju t.ex. Tomas röra vid Jesus. Men då hade Jesus redan framburit sig själv som förstlingskärven, den första som uppstått från döden, och behövde inte tänka på att vara rituellt ren längre.

Förstlingskärvens högtid pekar mot Jesu uppståndelse. Lyssna till 1 Kor 15:20-23: "Men nu har Kristus uppstått från de döda som förstlingen av de insomnade." (SFB) Vid förstlingskärvens högtid tackade man Gud för den första skörden. När det var gjort kunde kornskörden skördas. I

Bibeln blir detta profetiska bilder. Jesus har uppstått som den förste för döden, och därför kan nu alla vi andra som dör skördas in i det eviga livet.

Dessa tre första högtider, påsken, det osyrade brödets högtid och förstlingskärvens högtid profeterar alla om Jesu försoningsverk. Han var den syndfrie som dog för oss och som uppstått igen, så att vi kan försonas med Gud och äga ett hopp om uppståndelse. Den fjärde av vårens högtider fullkomnar detta. Det är högtiden:

SHAVUOT, ELLER VECKOHÖGTIDEN

Vi kallar den för pingst efter det grekiska ordet för femtio. Här spelar tiden mot det heliga sjutalet. Sju veckor, d.v.s. 49 dagar, plus en dag, från påsken räknat, och vi kommer fram till pingst. Shavot, pingsten, var en skördehögtid. Efter påsken hade man firat förstlingskärvens högtid, d.v.s. kornskörden. Nu firade man det skördade vetet.

Vid Shavuot firade man också att "de tio orden" gavs på tavlor av sten vid Sinai berg. Det är nämligen just då, efter 50 dagar, som Israel står vid berget Sinai, tar emot lagen och sluter förbund med Gud. Bibeln säger att Gud skrev på stentavlorna med sitt finger. Bilden är dramatisk. Det berättas om hur Gud uppenbarar sin helighet i eld och rök, i dån och med ett starkt ljud.

Väntetiden mellan påsk och pingst kallas i Israel för omertiden. Omer betyder kärve. Man räknade från förstlingskärvens dag, femtio dagar fram till pingst. Detta är omertiden, och den tid vi befinner oss i just nu. För några dagar sedan firade vi påsk. Nu befinner vi oss i omertiden. Tänk på hur Bibeln beskriver detta. Det var en tid då Jesus visade sig för människor, upprättade Petrus och de andra och då han samlade dem igen och undervisade dem om Guds rike. Så läser vi i Apg 1:3-4 att: "Han visade sig för dem efter sitt lidande och gav dem många bevis på att han levde, då han under fyrtio dagar lät sig ses av dem och talade med dem om Guds rike. Vid en måltid tillsammans med apostlarna befallde han dem: "Lämna inte Jerusalem utan vänta på vad Fadern har utlovat, det som ni har hört av mig". (SFB)

Är inte detta en fantastisk tanke? Lärjungarna visste att något skulle hända, men inte vad. Vilken förväntan det måste varit i deras bönenöten under dessa tio dagar.

Och detta var vad som hände, Apg 2:1-4: "När pingstdagen hade kommit var de alla samlade. Då kom plötsligt från himlen ett dån, som när en våldsamt storm drar fram, och det fyllde hela huset där de satt. Tungor som av eld visade sig för dem och fördelade sig och satte sig på var och en av dem. Och de uppfylldes alla av den Helige Ande och började tala främmande språk, allteftersom Anden ingav dem att tala ". (SFB)

Referenserna till Sinai är tydliga. Här är Guds helighet uppenbarad i eld, i dån, i stormvinden och i ett starkt ljud. Och återigen så ristar Gud, fast inte längre på tavlor av sten, utan i människohjärtan, 2 Kor 3:3 "Det är uppenbart att ni är ett Kristusbrev som är ombesörjt av oss och skrivet inte med bläck utan med den levande Gudens Ande, inte på tavlor av sten utan på tavlor av kött, på människohjärtan." (SFB)

Vårens högtider uppfylls vid Jesu första ankomst. Han är den syndfrie och felfrie som dör i vårt ställe, som uppstår från döden och som fyller oss med sin Ande. Och, om än i förändrad form, så firar vi detta än idag, som något som hänt och som är grunden under våra fötter.

Men detta är ju inte allt. Efter vårens högtider kommer höstens högtider. De är tre till antalet och annorlunda till innehållet. Kanske vågar vi säga att de ännu inte är uppfyllda, i alla fall inte helt och fullt, och att de ännu profeterar om framtiden, och om Jesu andra tillkommelse.

HÖSTENS HÖGTIDER

Vi har nu kommit fram till månaden Tishri i den judiska kalendern, och befinner oss någonstans månadsskiftet september/oktober i vår egen. Det har gått fyra månader sedan den senaste högtiden firades. Men nu, i månaden Tishri ska de tre återstående, Basunklangens högtid, Jom Kippur, försoningsdagen och Lövhdyddohögtiden firas, i ett löpande skede.

Israel har två parallella kalendrar, liksom vi i Sverige har vårt profana kalenderår och något som vi kallar kyrkoåret. Det religiösa året börjar med månaden Nisan, på våren och det profana med månaden Tishri, och festen Rosh Hashana, som alltså är judarnas nyår.

BASUNKLANGENS HÖGTID

Vid det judiska nyåret firades något som heter basungklangens högtid då man blåste i ett vädurhorn, en shofar. Dessa trumpet- eller basunstötar stod som en markör i tiden bland det judiska folket. Det var en lystringssignal.

Ett shofarhorn är ett vädurhorn eller ett horn från en bock. Anledningen till att man använde just ett sådant horn var att Abraham en gång fick offra detta djur en gång på Moria berg istället för sin son. Detta djur, och detta ljud, stod med andra ord för ställföreträdande lidande, och var någonting som pekade fram mot Jesus och hans ställföreträdande lidande. Tänk! Ett ljud som en påminnelse om honom som dog i stället för dig.

Detta ljud spreds över landet många gånger varje år, men särskilt under den månad som föregick nyåret, månaden Elul, där denna lystringssignal varje dag skulle förbereda höstens högtider. Och när man sedan kom till nyårsdagen så blåstes det kanske upp emot 100 gånger i denna basun, fram till det att man blåste en sista gång, och då med en alldeles särskilt kraft. Denna basun kallades för "den sista basunen".

Efter den följde tystnad och tio högheliga dagar i den gamla judiska högtidskalendern, där man skulle pröva sig själv och försonas med människor och med Gud. Sådana djup finns det i Bibeln. Och sådana budskap kan bäras vidare i en basunstöt.

I Bibeln blir shofarhornet inte bara en trumpetsignal utan också en profetsignal. Och inte minst får detta peka fram mot Jesu återkomst, 1 Kor 15:51-52: "Vad jag nu säger er är ett mysterium: vi skall inte alla dö, men vi skall alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick, vid den sista basunens ljud. Ty den kommer att ljuda, och då uppstår de döda i oförgänglig gestalt, och vi förvandlas." (Bibel 2000)

När Paulus nu skriver till kyrkan i Korinth: "... vi skall alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick, vid den sista basunens ljud. Ty den kommer att ljuda"... Ja, när Paulus skriver så, som en lärd jude är det inga som helst tveksamheter om att han syftar på just basunklangens dag, och att det som en gång lovats Israel också ska gå i uppfyllelse den dag då Jesus kommer tillbaka.

När det dessutom också blåstes i basuner när konungar tillsattes i det gamla Israel kom Bibelns basuner i Nya testamentet särskilt att handla om att Jesus ska återvända och Guds rike komma. Så läser vi i Bibeln sista bok, Upp 11:15: "Den sjunde ängeln blåste i sin basun. Då hördes starka röster i himlen som sade: "Herraväldet över världen tillhör nu vår Herre och hans smorde, och han skall vara konung i evigheters evighet." (Bibel 2000)

Den sjunde basunen är den sista i uppenbarelsboken. Enligt Paulus ska denna sista basun höras när den första uppståndelsen äger rum, och Jesus kommer tillbaka.

Innan vi går vidare till nästa högtid så kan vi tänka en liten stund på detta. Basunklangens dag börjar på första dagen i månaden Tishri. Men det var alltid lite osäkert när detta skulle bestämmas. När det var som mörkast på himlen studerade man månen noga. Skulle den bli ny i kväll eller i morgon? Men den kväll då man såg nymånen och tre stjärnor på himlen visste man att den nya månaden hade börjat. I Jerusalem fanns två pålitliga experter vars arbete var att komma till templet och meddela så snart man sett nymånens skära. För att kungöra att månaden Tishri börjar blåste därefter en levit i sin shofar. P.g.a. detta kallades den här dagen också för "den dolda dagen". Är detta möjligen vad som anspelas på i Matt 24:36: "Dagen och timmen känner ingen, inte ens himlens änglar, inte ens Sonen, ingen utom Fadern." (Bibel 2000)

DEN STORA FÖRSONINGSDAGEN / YOM KIPPUR

Tio dagar efter Basunklangens dag infaller Försoningsdagen. Dessa tio dagar ska man ägna åt eftertanke, självprovning och omvändelse. Detta är ett sätt att förbereda sig för försoningsdagen.

När Israel fortfarande hade ett tempel så var det här en väldigt viktig offerdag. Idag blir detta en dag av bön och fasta och välgärningar för en troende jude.

Huvudpersonen den här dagen var översteprästen. Men innan han kunde utföra sitt arbete måste först han själv och hans familj försonas med Gud. Och innan han kunde offra offer för folket måste han avklä sig sin översteprästkälsel och klä sig i samma slags vita linnekläder som de övriga prästerna hade. För inför Gud var också han bara en vanlig man.

Därefter offrade översteprästen det heligaste av alla offer. Han offrade två bockar. Dessa två bockar hade två olika uppgifter. Det drogs lott om vilken av bockarna som skulle offras för folket och vem som skulle vara syndabock. Den som skulle offras slaktades. Därefter tog översteprästen med sig blodet in i det allra heligaste och bestänkte nådastolen, d.v.s. locket på förbundsarken.

Detta var en av årets höjdpunkter, där Israel försonades med Gud.

Den andra bocken, syndabocken, släpptes ut i öknen. Det gick till så att översteprästen först lade sina händerna på bockens huvud och bekände Israels synder över bocken. Efter denna nationella syndabekännelse leddes bocken ut i öknen. Så tänkte man sig att syndabocken bar

bort folkets alla synder. Men Hebreerbrevets författare menar att eftersom detta måste ske om och om igen, varje år, så visar det att dessa offer inte egentligen kunde befria från synd. Därför läser vi i Hebr 9:11-12: "Men nu har Kristus kommit som överstepräst för det goda som vi äger. Genom det större och fullkomligare tabernakel som inte är gjort med händer, det vill säga som inte tillhör den här skapelsen, gick han en gång för alla in i det allra heligaste, inte med bockars och kalvars blod utan med sitt eget blod, och vann en evig återlösning." (SFB)

När dessa offer var genomförda kom översteprästen ut från templet och ropade: "Herren. Han är Gud". Därefter blåstes det i ett shofarhorn. Denna shofar kallas i judendomen för den "stora shofaren", och betydde att nu är allt fullbordat. Folket är försonat för ett år framåt.

Detta är en skugga, skriver Paulus i Kol 2:17. En skugga som visar på vad som skulle komma. Ljuset från evigheten faller på korset som kastar sin skugga över Gamla Testamentet. Därför har man ibland kallat försoningsdagen för Gamla Testamentets långfredag. Men kanske finns det också här ett framtidsperspektiv. De tio dagar som föregick försoningsdagen var dagar av omvändelse, där man tänkte sig att himlens portar stod öppna. Och judarna kunde hälsa varandra med orden: - Må ditt namn vara skrivet i Livets bok. Men omvändelsens tid ska inte vara för alltid. En dag måste världen genomgå en dom. Men efter denna dom ska allt upprättas och försonas.

När det gäller försoningsdages framtidsperspektiv så måste man nog också fundera över Guds plan med det judiska folket, som ju firat denna högtid och mött detta budskap i 3500 år. För kom ihåg att denna högtid framförallt är en gåva från Gud till dem. Jag vet att meningarna går isär bland kristna teologer i denna fråga, men för mig är det svårt att förstå t.ex. texten i Rom 11:25-27 på något annat sätt än att Gud återigen ska handla med judarna: "Bröder, för att ni inte skall förlita er på ert eget förstånd vill jag att ni skall känna till denna hemlighet. En del av israeliterna är förstrockade och skall förbli det tills hedningarna i fullt antal har nått målet. Men då skall hela Israel bli räddat, som det står skrivet: Från Sion skall befriaren komma och ta bort all synd från Jakob. Och detta mitt förbund med dem betyder att jag lyfter av dem deras synder." (Bibel 2000)

Men hur ska detta gå till? Hur ska det judiska folket komma till tro på Jesus? Om det profeterade Sakarja i Sak 12:10: "Men över Davids hus och över Jerusalems invånare skall jag utgjuta nådens och bönens Ande, så att de ser upp till mig som de har genomborrat. De skall sörja honom så som man sörjer ende sonen, och de skall gråta bittert över honom, så som man gråter över sin förstfödde."

Kanske ska Gud använda sig av höstens högtider för detta. Kanske är det under de tio dagarna av självprövning, bön och eftertanke som bedjarnas ögon ska öppnas för vem Jesus är, och få människor att "sörja honom så som man sörjer ende sonen". Och kanske, om man får gissa och spekulera en liten stund, att denna bedrövelse ska leda människor till korset när försoningsdagen bryter in, då bibelläsaren ser vad alla dessa offer hela tiden handlat om. Kanske blir "hela Israel" räddat på en sådan försoningsdag någon gång i framtiden. Jag säger inte med säkerhet att det blir så, men det vore väldigt typiskt Gud, inte sant?

Hebreerbrevets författare skriver, "så blev Messias offrad en gång för att bära mångas synder, och han skall en andra gång träda fram, inte för att bära synd utan för att frälsa dem som väntar på honom." (Hebr 9:28)

Försoningsdagen pekar kanske både på Golgata, och på alltings fullkomning, där alla som tagit emot Jesus också ska tas emot av Jesus i en upprättad evighet, där det heter i Upp 21:1-5: "Och jag såg en ny himmel och en ny jord. Ty den första himlen och den första jorden var borta, och havet fanns inte mer. Och jag såg den heliga staden, det nya Jerusalem, komma ner ur himlen, från Gud, redo som en brud som är smyckad för sin man. Och från tronen hörde jag en stark röst som sade: "Se, Guds tält står bland människorna, och han skall bo ibland dem, och de skall vara hans folk, och Gud själv skall vara hos dem, och han skall torka alla tårar från deras ögon. Döden skall inte finnas mer, och ingen sorg och ingen klagan och ingen smärta skall finnas mer. Ty det som en gång var är borta." Och han som satt på tronen sade: "Se, jag gör allting nytt." Och han sade: "Skriv, ty dessa ord är trovärdiga och sanna."

Och därmed kommer vi faktiskt in på den högtid som följer omedelbart efter försoningsdagen, nämligen...

LÖVHYDDOFESTEN

För omedelbart efter försoningsdagen tar förberedelserna för höstens glädjehögtid vid, nämligen Lövhuddofesten. Lövhuddan skulle bestå av tre väggar och ha ett glest tak av palmblad som inte skulle läggas för tätt. Tanken var att man skulle se stjärnorna genom taket. Detta firades för att folket skulle minnas hur Gud bevarat dem genom ökenvandringen och lät dem bo i lövhuddor.

Under denna tid mindes man Guds godhet och beskydd, och läste bl.a. från Ps 27: "Ty han döljer mig i sin hydda på olyckans dag, han beskyddar mig i sitt tjäll, han för mig upp på en klippa".

När det fanns ett tempel var lövhuddohögtiden också en tid med många processioner. Man hämtade t.ex. vatten från Siloadammen. Detta vatten bar prästerna i tempelkärl upp till templet, medan folket stod i täta led längst vägen. Vid templet öste man vattnet över offeraltaret under det att man sjöng från Jes 12:2-3 om att ösa vatten med fröjd från frälsningens källor.

Det var vid denna vattenösning som Jesus trädde fram i Joh 7:37-43: På den sista dagen, den största i högtiden, stod Jesus och ropade: "Om någon törstar, så kom till mig och drick! Den som tror på mig, ur hans innersta skall strömmar av levande vatten flyta fram, som Skriften säger ". Detta sade han om Anden, som de skulle få som trodde på honom. Ty Anden hade ännu inte blivit utgjuten, eftersom Jesus ännu inte hade blivit förhärligad."

Det finns några huvudtankar i denna fest. Först var ju lövhuddan var en tillfällig bostad. Detta strök under det judiska folkets pilgrimskallelse. De vandrade med lätt packning under ökentiden. Och livet här blir aldrig riktigt mer än så. Allt i detta liv är ett slags provisorium. Varje år fick den troende juden en påminnelse om detta.

För det andra så kallas Lövhyddohögtiden också för Tabernakelfesten. Och tabernakel betyder i sin tur tält. Tanken med den här festen är att Gud vill bo bland sitt folk. Gud vill bo mitt ibland oss, som i Edens lustgård, och dela gemenskap med oss. Detta som synden tog ifrån oss vill Gud återupprätta. Det är detta som sägs alldeles ordagrant i Upp 21:3: "Och från tronen hörde jag en stark röst som sade: "Se, Guds tält står bland människorna, och han skall bo ibland dem, och de skall vara hans folk, och Gud själv skall vara hos dem..."

SAMMANFATTNING

Nu sammanfattar vi. Kol 2:17 säger att Herrens högtider är en skugga av det som skulle komma, och kanske t.o.m. av det som ska komma. Vårens högtider, påsken, det osyrade brödets högtid och förstlingskärvens högtid pekar på Jesus, som den osyrade, d.v.s. den syndfrie, som tog vår synd, och dog vår död, men uppstod igen. Och Shavout, veckohögtiden, pingsten talade om att den Gud som en gång skriv sina bud på stentavlor nu vill fylla oss med den Helige Ande och skriva sin lag i våra hjärtan. Allt detta gjorde Jesus när han kom första gången.

Men höstens högtider, vad handlar de om?

En del tycker sig se framtiden i dem. Basunklangens dag som Paulus verkar knyta an till när han talar om Jesu återkomst och de dödas uppståndelse. Så tio dagar av dom, eftertanke och omvändelse, där himmelrikets dörr ansågs stå öppen. Men så stängdes den, för att omvändelsens tid var förbi. Försoningsdagen pekar på Golgata, men också på Himlen, där allt en dag ska bli försonat, och där den som tog emot Jesus i sitt hjärta ska tas emot av Jesus i hans rike, vilket tillslut också den avslutande högtiden, Lövhyddohögtiden, handlar om, nämligen hur Gud är med oss här och nu i detta provisoriska liv, med en dag ska bo mitt ibland oss i glädje och gemenskap, där Guds tält ska stå mitt ibland människorna. Vilken märklig bild detta är. Och vilken märklig bok vi läser. Låt oss be.